

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. II. Vtrum leges humanæ tam civiles quàm Ecclesiasticæ obligare possint in foro conscientiæ, ita quod eas transgrediens reus sit culpæ apud Deum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

quam procedere ubi fuerit super pravitate hæretica procedendum. Et in cap. *Dolentes*, de celebratione Missarum, præcipitur Clericis, ut divinum officium, nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter & devotè: hæresis autem peccatum mentis est; amor & odium actus interni, devotio etiam interior actus est.

16. Respondeo ad Ecclesiam pertinere suis legibus dirigere homines ad vitam æternam, non quomodocumque, sed cogendo & judicando; unde cum ipsa non judicet de actibus purè internis, sed in judicio Dei reserventur, non potest eos præcipere aut prohibere, si purè interiores sunt. Unde ad capita juris citata, dicendum est, quod hæresis prohibetur ab Ecclesia, & punitur excommunicationis pœnâ, non ut purè mentalis est, sed ut conjuncta est cum exteriori. Similiter odium & amor puniuntur, ut conjuncta sunt cum actibus exterioribus, & interna devotio præcipitur, ut conjuncta est orationi vocali.

17. Objicies quartò contra tertiam conclusionem: Lex humana præcipere aut prohibere non potest nisi illos actus de quibus potest judicium ferre: Sed non potest judicare de actibus internis, qui per exteriores sufficienter non manifestantur, cum Ecclesia neque Republica secularis judicent de occultis; ut enim dicitur in cap. *Tua nos*, de simonia: *Nobis datum est de manifestis tantum modo judicare*: Ergo lex humana non potest præcipere aut prohibere actus illos internos, qui per exteriores sufficienter non manifestantur, quamvis illis per se connectantur.

18. Respondeo, concessa Majori, negando Minorem, ad hoc enim ut lex humana de actu interno judicium ferre possit, non requiritur quod actus internus sufficienter per externum exprimat, sed sufficit & requiritur quod habeat connexionem per se cum externo, de quo potest judicium ferre, tunc enim, saltem indirectè, potest judicium & legem ferre supra actum internum. Si verò actus internus sit per se causa actus exterioris, & sufficienter per illum manifestetur, lex humana directè supra illum judicium & legem ferre potest.

19. Objicies quintò contra ultimam conclusionem: Ecclesia potest punire actum interiore, qui tantum per accidens connectitur cum exteriori: Ergo & illum præcipere vel prohibere. Consequentiâ patet; Antecedens probatur ex cap. *Commisissa*, de electione & electi potestate in 6. ubi imponitur pœna privationis fructuum ei qui parochiale beneficium recipit cum intentione non suscipiendi sacerdotium intra annum.

20. Respondeo, negando Antecedens, & ad ejus probationem dico, quod Ecclesia ibi non punit illum actum interiore, sed exteriorem recipiendi beneficium, quem non vult punire, nisi adjuncto illo actu interno ut conditione; vult enim quod Clericus non faciat fructus suos, nisi receperit beneficium parochiale cum intentione suscipiendi sacerdotium intra annum; quod optimè facere potest, nam licet non possit Ecclesia suâ lege actus internos per accidens cum externis conjunctos prohibere vel præcipere, potest tamen eos requirere ut conditionem externi contractus, quâ non impletâ, contrahens non acquirat jus in rem sub tali conditione acceptatam. Sicut si quis vellet alicui pauperi dare elemosynam sub hac conditione ut cum devotione & attentione interiori oraret, actum internum non

A præciperet, sed tantum illum requireret ut conditionem quâ non positâ nollet in pauperem transferre dominium elemosinæ exterioris.

Addunt aliqui, pœnam restitutionis fructuum perceptorum, non statim propter transgressionem legis Ecclesiasticæ, sed divinæ naturalis, quâ tenetur qui parochiale beneficium accipit, se idoneum ministrum talis beneficii reddere. Nec refert, quod aliâ viâ possit hic fructus percepti beneficii compensare, & aliis obsequiis suos reddere; nam hoc ipso quod Ecclesia determinat certum genus officij, quod beneficiarius debeat in compensationem accepti beneficii præstare, non est amplius in ejus potestate illud mutare: sicut hoc ipso quod Ecclesia suâ lege determinat præceptum divinum de sabbato sanctificando, per auditionem sacri, non est amplius in potestate fidelium illud in aliud opus commutare.

ARTICVLVS II.

Virum leges humane tam civiles quàm Ecclesiasticæ obligare possint in foro conscientie, ita quod eas transgrediens reus sit culpe apud Deum?

C Valdenses apud Guidonem lib. de hæresibus, Marsilius de Padua, Joannes Wiclef, & Joannes Hus ex Bellarmino 4. de Pontifice cap. 15. negant ullam legem humanam, sive Ecclesiasticam sit, sive civilem, in conscientia obligare. Hos secutus est Calvinus 4. instit. cap. 15. & sequentibus, ubi tamen concedat, Prælatos & Magistratus politicos, posse leges aliquas ad conservationem disciplinae & pacis inter cives præscribere; negat tamen eas in conscientia obligare, cum conscientia (inquit) soli Deo subdita sit, ideoque ab eo solo ligari seu lege coerceri possit.

D Ab hac sententia seu potius errore non longè distare videtur Joannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, Tract. de vita spiritali, lect. 4. alphabeto 62. ubi admittit quidem, leges humanas, maxime Ecclesiasticas, habere vim obligandi in conscientia, contendit tamen eas vim illam à solo Deo, vel à Christo habere, non verò à legislatoribus humanis, qui dum leges condunt, solùm declarant obligationem quam Deus imponit, ipsi verò nullam obligationem in foro conscientie imponunt. Exemplum affert de ægrotis, qui tenentur in conscientia Medicis obedire, non quòd Medici imperandi auctoritatem habeant, sed quia declarant id ad quod ægrotus lege naturali & divinâ tenetur. Gersonem sequitur Almainus Tract. de potest. Ecclesiast. quæst. 1. cap. 11. quantum ad leges civiles, sed non quantum ad Ecclesiasticas. Ut hic error confutetur, & communis ac vera sententia declaretur, sit

§. I.

Vera sententia duplici conclusione statuitur.

Dico primò, leges humanas Ecclesiasticas habere vim obligandi ad culpam, & in foro conscientie.

Conclusio est certa de fide, ac definita in Concilio Constantiensi sess. 8. & 11. contra Wiclef, & Joannem Hus, & in bulla Leonis X. contra Iu,

therum, & contra hos & alios hæreticos in Tridentino sess. 7. can. 8. his verbis: *Si quis dixerit baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesie præceptis, quæ vel scripta vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, anathema sit.*

24. Id etiam constat ex variis Scripturæ testimoniis, Christus enim Matth. 18. sic pronuntiat: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.* Ubi Chrysostomus homil. 61. *Considera quomodo Publicanum ad exemplum summa nequitiæ posuit.* Præceptis ergo Ecclesiæ non obedire, summæ nequitiæ est. Item Christus Lucæ 10. ait: *Qui vos spernit, me spernit.* Et Paulus ad Hebræos 13. *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddiuri.* Demum idem Apostolus ait 1. ad Corinth. 10. *Præcipio ego, non Dominus.* Et Actorum 15. Apostoli dicunt: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria &c.* Quibus locis designatur specialis potestas legum Ecclesiasticarum obligandi in foro conscientiæ, ut procedunt à Legislatibus humanis, aliàs non diceret Paulus: *Præcipio ego, non Dominus,* nec Apostoli: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis.* Neque hoc ultimo loco continetur solum consilium, ut hæretici volunt, iis enim contineri præceptum in conscientia obligans, indicant verba illa *Oneris, & Necessaria,* docentque Chrysostomus ibi homil. 33. Hieronymus Ezechiel. 44. versu 31. Augustinus lib. 32. contra Faustum cap. 13. & alij. Hæc conclusio magis constabit ex dicendis in sequenti.

Dico secundo, etiam leges civiles & politicas, posse ad culpam obligare, & necessitatem in foro conscientiæ imponere.

25. Probatum primo ex Scriptura, dicitur enim 1. Petri 2. *Subditi igitur estote omni humanae creaturæ, sive Regi quasi præcellentis, sive Ducibus tanquam ab eo missis, in vindictam malefactorum, &c. Hæc est enim voluntas Dei.* Et 2. Petri 2. dicitur eos qui spernunt dominationem, reservari in diem judicii cruciandos. Et ad Rom. 13. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Quod de damnatione etiam apud Deum Chrysostomus & alij Interpretes ibidem intelligunt. Et versu 5. *Idcirco necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* Addit ibidem versu 4. *Principes esse Dei ministros, unde qui illis resistit, Deo resistit, adeoque Deum offendit.*

26. Probatum secundo ratione D. Thomæ hic art. 4. *Lex humana, sive civilis, sive Ecclesiastica, derivatur à lege æterna: Ergo habet vim obligandi in foro conscientiæ. Antecedens est certum, & constat ex illo Proverb. 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.* Consequentia verò probatur. Quod derivatur ab aliquo, participat rationem ejus suo modo, scilicet juxta suam naturam: cum igitur de ratione legis æternæ sit obligare posse in foro conscientiæ creaturam rationalem, cum peccatum sit dictum, factum, vel concupitum, contra legem æternam, id ipsum etiam erit de ratione legis humanæ, sive civilis, sive Ecclesiasticæ, suo modo: & juxta suam naturam.

27. Dices, si leges civiles & Ecclesiasticæ ab æterna deriventur, non erunt humanæ, sed divinæ: At hoc dici nequit: Ergo nec illud.

Respondeo negando sequelam, licet enim le-

ges civiles & Ecclesiasticæ ab æterna deriventur, non tamen immediatè (hoc enim solum competit legi divinæ & naturali) sed mediatè duntaxat, mediante scilicet discursu humano, deducto ex principiis naturalibus & divinis: hoc verò sufficit ut leges illæ humanæ censeantur, & non divinæ, vel naturales, quia conclusio, juxta regulas Dialecticorum, semper sequitur debiliorem partem. Quemadmodum in disputatione Proximali Theologiæ docuimus, Theologiam esse habitum entitativè naturalem: quia licet conclusiones Theologiæ procedant ex principiis supernaturalibus & revelatis, ex illis tamen non deducuntur, nisi mediante discursu naturali intellectus humani, qui est causa proxima & immediata habitus Theologiæ.

Probatum tertio, ratione quâ utitur Amicus in Tractatu de legibus disp. 5. sect. 6. Potestas obligandi in conscientia reperitur in quavis communitate imperfecta, quæ constat ex viro, uxore, filiis, ac famulis: Ergo multo magis reperiri debet in communitate perfecta, quæ constat ex magistratu & civibus, sive Rege & subditis. Antecedens constat ex Deuteronomio. 21. ubi jubetur morte puniri filium inobedientem & contumacem, & ex Apostolo ad Ephes. 5. & Coloss. 3. ubi hortatur mulieres ut subditæ sint viris suis. Item ex 1. Petri 2. ubi servi monentur, ut subditi sint dominis suis. Consequentia verò probatur ex eo quod magis debitum est obedire Principi, propter bonum Reipublicæ, quàm Patrifamilias, propter bonum unius domus, nam quò bonum est universalius, eò divinius.

Id confirmat exemplo præcepti quod tulit Saul de non comedendo quidquam usque ad vesperam, 1. Regum 14. tale enim præceptum obligasse in conscientia, constat ex eo quod ejus transgressio in persona Jonathæ filij Saulis, adeo displicerit Deo, ut noluerit Deus propter talem transgressionem à Saule consultus respondere.

Demum suaderi potest conclusio ex duplici inconvenienti quod sequitur ex adversa sententia: Si enim humana lex, sive Ecclesiastica, sive civilis, non posset ad culpam & in foro conscientiæ homines obligare, nimis debilis & inefficax esset sæpèque suo fine eam frustrari contingeret, cum frequenter violari posset absque periculo incurrendi pœnam externam. Præterea cum Legislator humanus habeat jus ut sibi obediat, dum aliquid justum præcipit suis legibus, si subditi non tenerentur in conscientia obedire, sed haberet jus ad non obediendum, daretur bellum justum ex utraque parte, quod implicat, per se loquendo.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Contra præcedentes conclusiones objiciunt in primis hæretici: Christus per passionem & mortem suam nos vindicavit, & ab omni lege & servitute liberavit, ut sæpe ait Apostolus: Ergo subiectio ad leges humanas, & obligatio ad eas observandas, libertati Christianæ repugnat, eamque penitus destruit.

Sed nego Consequentiam, libertas enim Christiana, quam tantopere jactant hæretici, non consistit in eo quod debeamus esse immunes & liberi ab observatione legum etiam humanarum, & quod tantum præcepto fidei obligemur, sed ipsa in tribus præcipue consistit. Primo in immunitate

tate à servitute peccati, secundum illud Apostoli ad Roman. 6. *Liberati à peccato, servi facti sumus iustitiæ.* Christus enim sua passione & morte gratiam nobis promeruit, cujus beneficio possumus servitute peccati excutere, & legem adimplere, juxta illud Augustini de spiritu & littera: *Lex data est, ut gratia quæreretur, gratia data est, ut lex adimpleretur.* Secundò, in exemptione à jure legis ceremonialis & judicialis, quo Judæi in lege Mosaica graviter premebantur, ut dicitur Act. 15, ab eo enim liberati sumus per Christi mortem, per quam lex Mosaica omnino consummata, & proflus abrogata fuit. Terriò, in immunitate à spiritu timoris servilis, quo Judæi in observatione legis Mosaicæ ducebantur, Christiani enim legem Evangelicam, non ex timore pœnarum, tanquam servi, sed ex amore & charitate, tanquam filij, observant, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater.* Unde meritò advertit Augustinus in 1. Psalmum, Aliud esse hominem esse sub lege, & aliud in lege. Judæi ante mortem Christi erant sub lege, quia tanquam servi subjecti erant pœnis & terroribus ipsius legis; Christiani verò sunt in lege morali & Evangelica, quia tanquam filij eas ex amore & charitate observant, non autem per vim & metum pœnarum, quæ antiquitus Judæis legem violentibus infligebantur.

31. Objicitur secundò: Potestas legislatoris inferioris non potest obligationem inducere in foro, hoc est in judicio, potestatis superioris: Sed forum conscientie est forum superioris potestatis, scilicet Dei: Ergo potestas legislatoris humani non potest obligationem inducere in foro conscientie. Minor parerit, Major etiam videtur manifesta, nam ordinarij Judices non possunt inducere obligationem in judicio superiori Principis, nec Episcopi in judicio Pape, quia nimirum eorum potestas excedit à judicio superioris potestatis.

32. Respondeo distinguendo Majorem: Potestas legislatoris inferioris non potest obligationem inducere in foro potestatis superioris, contra aut præter ordinem superioris potestatis, concedo Majorem. Ut subest ordini superioris potestatis, nego Majorem; & ad illius probationem eodem modo respondetur, ordinarios scilicet Judices, aut Episcopos, non posse contra ordinem Principis aut Pontificis, bene tamen ut stant sub ordine illorum; ut si Princeps daret potestatem ordinario Judici, ut ferret legem obligantem etiam in suo foro; & sic contingit in nostro casu, nam eo ipso quod lex humana est justa, subest ordini naturalis legis, aut divinæ, ex qua participat vim obligandi etiam in foro divino, quod est forum conscientie.

33. Dices, Ex hac doctrina & responsione sequitur quod lex humana non obligat ex eo quod humana est, sed ex eo quod subest legi divinæ superiori, ac proinde quod tota ratio obligandi desumenda est ex potestate divina, & nullo modo ex potestate humana, & per consequens quod legislator humanus nihil aliud facit, quam declarare obligationem quam imponit Deus, ut contendit Gerson, afferens exemplum Medici, cui tenentur in conscientia obedire ægroti, non quòd imperandi auctoritatem habeat, sed quia declarat id ad quod ægrotus lege naturali & divinâ tenetur.

34. Respondeo negando sequelam, nam licet tota ratio obligandi desumenda sit ex lege naturali aut

Tom. III.

A divina, ut ex prima causa obligandi, hoc tamen non tollit, quin etiam debeat desumi ex potestate humana, ut ex principio proximo, cum potestas humana verè & propriè sit potestas legislativa, licet sub Deo; ac proinde non solum est potestas declarandi obligationem conscientie impostam à Deo, sed etiam obligandi apud illum. Ex quò patet exemplum à Gerson adductum non esse ad rem, longè enim dispar est ratio inter Legislatorem humanum, & Medicum; cum Medici, ut constat, nullam imperandi potestatem respectu infirmorum habeant; at verò Principes Ecclesiastici & sæculares, respectu subditorum, publicâ auctoritate funguntur, iisque legitime possunt imperare, subindeque leges aliquas in conscientia obligantes constituere.

B Objicitur terriò: Potestas Principum sæcularium est merè temporalis & politica: Ergo non potest se extendere ad aliquid spirituale, nec per consequens obligare ad culpam, & in foro conscientie.

Confirmatur primò: Legislator civilis non potest solvere in foro conscientie: Ergo nec in eo ligare: Ergo nec obligare in conscientia.

Confirmatur secundò; solius Dei est pœnam alterius vitæ quam quævis culpa incurrit statuere: Ergo non potest Legislator creatus ad eam suâ lege obligare, nec per consequens ad culpam, quæ tali pœnâ punitur.

C Ad objectionem respondeo, potestatem Principum sæcularium dici temporalem ratione objecti, quia secundum se tota est de personis, rebus & actionibus temporalibus; ratione tamen obligationis quam inducit, dici potest spiritualis, & in conscientia obligare: licet enim per se primò respiciat bonum temporale Rēpublicæ, & per se primò non intendat ligare conscientias, sub pœna damnationis æternæ, sed solum præcipere aliquid ad promovendum tale bonum, sub pœna temporali, proportionata ad consequendum suum finem; ex consequenti tamen, quia hoc præcipit ut stat sub ordine divinæ potestatis, & in virtute illius potentis obligare in foro conscientie quantum ad culpam & pœnam æternam, ad culpam & in foro conscientie obligat.

D Ad primam confirmationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam, inferior enim, cum obliget per potestatem à superiori datam, ligare potest in eo foro, in quo non potest solvere. Imò potest quilibet hominum seipsum ligare in foro Dei, per votum aut juramentum, quamvis in eo non possit seipsum solvere. Et lex naturalis non potest remittere pœnam alterius vitæ, ad quam tamen potest indirecè & mediâ obligare; nam ad indirectam obligationem pœnæ, sufficit tantum directa & immediata potestas ad actum, cujus transgressionem consequitur pœna.

E Ad secundam confirmationem, similiter, concessio Antecedente, nego Consequentiam, nam licet solius Dei sit pœnam alterius vitæ statuere, cum statuere pœnam, sit pœnam taxare, ad eam tamen semel à Deo taxatam potest Legislator creatus per suam legem indirecè & mediâ obligare; Deus enim non solum taxavit pœnam violentibus leges suas, sed etiam humanas, cum per legum humanarum violationem contemnatur ipse Deus, à quo legislator humanus accepit potestatem condendi leges.

Objicitur quartò: Leges humanæ habent vim obligandi in foro conscientie à lege æternâ, ut docet D. Thomas hęc art. 4. Ergo vis obligandi

Z z z

in foro conscientiae, non legi humanae, sed soli legi aeternae tribui debet.

38. Sed nego Consequentiam, licet enim vis obligandi in foro conscientiae, à lege aeterna ut à causa universali remota oriatur, à lege tamen humana ut à causa particulari provenit; unde sicut effectus tribuitur causae particulari, suam actionem determinanti causam universalem; ita obligatio in conscientia tribuitur legi humanae, quae ut causa particularis suam obligationem determinat legem aeternam ut causam universalem in obligando.

39. Quæres primò, an omnes leges humanae obligent ad culpam?

Respondeo negativè, nam Constitutiones Ordinis nostri sunt veræ leges, cum qualibet illarum sit ordinatio rationis in ordine ad bonum commune Religionis, ab eo qui curam habet communis promulgata, quæ est definitio legis, & tamen non obligant ad culpam, sed tantum ad poenam, ut in ipsarum prologo declaratur.

40. Quæres secundò, quænam leges humanae obligent ad culpam, vel solum ad poenam?

Respondeo omnem legem justam obligare ad culpam, nisi ipse Legislatores contrariam intentionem expresserit, dicendo, non intendimus obligare ad culpam, sed solum ad poenam, ut factum fuit in nostris Constitutionibus. Cum enim obligatio legis in actu secundo tam ad culpam quam ad poenam, consequatur legem promulgatam, ad modum proprietatis, nisi voluntate Legislatoris impediatur, talisque voluntas declaretur, leges humanae, si sint iustae, non solum ad poenam, sed etiam ad culpam obligare censentur. De quo fuit disput. sequenti art. 1. Dixi, si sint iustae, quia ut docet S. Thomas hic art. 4. leges humanae iniustae non obligant in foro conscientiae, nisi ad vitandum scandalum aut turbationem. Tripliciter verò (inquit) leges humanae possunt esse iniustae, nempe vel ex fine, sicut cum aliquis presidens leges imponit onerosas subditis, non pertinentes ad utilitatem communem, sed magis ad propriam utilitatem, vel gloriam. Vel ex auctore, sicut cum aliquis legem fert ultra sibi commissam potestatem. Vel etiam ex forma, puta cum inaequaliter onera multitudini dispensantur, etiam si ordinentur ad bonum commune. Quæ si ad particulares leges quis sciat applicare, inde (subdit Cajetanus) multos casus conscientiae in gabellis & gravaminibus & huiusmodi publicis clarificabit.

ARTICVLVS III.

An lex humana obligare possit sub culpa mortali, & quid requiratur ad hoc ut sub mortali obliget?

Dico primò, leges humanas obligare posse ad culpam mortalem, non tamen necessario ad eam obligare, sed ad solam venialem posse obstringere.

41. Prima pars huius conclusionis probatur primò ex Apostolo ad Roman. 13. dicente eos qui superiorum potestati resistunt, damnationem sibi acquirere, quod de damnatione aeterna Chryostomus & alij Interpretes ibidem intelligunt: Sed damnatio aeterna non nisi ob peccatum mortale incurritur: Ergo lex humana sub culpa mortali obligare potest.

Confirmatur ex Augustino Epist. 50. ad Bonifacium, ubi sic ait: *Quicumque legibus Impera-*

torum quæ pro rei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium, scilicet apud Deum, apud quem non nisi propter mortale, grande supplicium acquiritur.

Probatur secundò ratione: Sicut aliae obligationes solvendi aliquid debitum, possunt esse graves, quando id quod debetur est grave, & ex jure integro exigitur ab eo cui debetur; sic obligatio per legem aut per mandatum constituta, potest esse gravis, quando id quod constitutum fuerit est grave, & vehementer, graviterque exigitur ab authore legis vel mandati: Sed peccat graviter qui contra gravem obligationem agit: Ergo obligatio per legem humanam imposita, potest esse sufficiens ad peccatum grave, & morte aeterna dignum, subindeque ad peccatum mortale.

Quod verò ad solum veniale obligare possit, patet: lex enim prohibens verba otiosa, mendacia iocosa, risum immoderatum, & alia huiusmodi, quæ est quoddam rationis dictamen, solum obligat ad veniale: Ergo etiam inter leges humanas nonnullæ erunt, quæ solum obligant ad veniale. Unde in quibusdam Religionibus earum constitutiones ad nullam culpam mortalem aut venialem obligant; aliae obligant solum ad peccatum veniale, aliae verò ad mortale; quod non aliunde dependet, quam ex voluntate Fundatorum, qui tales constitutiones ediderunt: nam materia earum, saltem multarum, sufficiens est ad peccatum mortale, si ad illud Legislator voluisset obligare.

Dico secundò, ad hoc ut lex humana obliget sub mortali, requiri gravitatem materiae, subindeque nullam legem humanam posse in materia levi sub mortali obligare.

Probatur primò: Sicut lex humana derivatur ex naturali, vel divina; ita obligatio ejus derivatur ab obligatione legis naturalis, vel divinae: Sed Deus suam lege naturali, vel divinam, nunquam imponit obligationem ad culpam mortalem, quando materia est levis, ut omnes fatentur: Ergo neque Legislator humanus obligat sub mortali, nisi materia sit gravis.

Probatur secundò: Potestas humana est limitata & proportionata exigentiæ & naturali capacitati materiae: Ergo non potest præcipere & obligare supra materiae connaturalem capacitatem vel exigentiam, nec per consequens ad gravem culpam, qualis est peccatum mortale, si materia sit levis.

Probatur tertio: Si lex humana pro levi culpa poenae mortis addiceret, haberetur pro iniusta & nulla, quoad illam partem: Ergo multò magis erit iniusta, si in materia levi imponat reatum poenae aeternae à Deo infligendae.

Dices: Præceptum impositum primis parentibus erat circa levem materiam, unius scilicet pomi comestionem, & tamen sub mortali peccato obligabat: Ergo similiter leges humanae poterunt sub mortali obligare, quamvis sint in materia levi.

Respondeo negando Antecedens, cum enim hoc præceptum impositum fuerit, ut obedientia hominis ad Deum reluceret, Deusque gravi jure à primis parentibus exegerit ut de fructu ligni vetiti non comederent, in signum subjectionis & agnitionis tot beneficiorum Adamo collatorum, de materia gravi fuit, quamvis res præcepta aliàs levis fuerit. Addo quod, cum divinum jus sit summum & illimitatum, non debet obligatio ejus esse proportionata exigentiæ & naturali capacitati mate-